

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homo Christianus In Sua Lege Institutus. Sive Discursus Morales

Qvibus Totvm Hominis Christiani Officivm Explicatvr; Quídque is fugere,
quid agere debeat, quàm exactiſimè traditur

Segneri, Paolo

Augustæ Vindellicorum ; Dilingæ, 1695

Exemplar Litterarum, quas de virtutibus P. Pauli Segneri Ad P. Rectorem
Collegii Florentini dedit P. Joannes Petrus Pinamontius &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45964](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45964)

Exemplar Litterarum, quas de virtutibus
P. PAULI SEGNERI

Ad P. Rectorem Collegii Florentini dedit
 P. JOANNES PETRUS PINAMONTIUS &c.

Reverende in Christo Pater.

LN magna, quam his diebus, morte P. Pauli Segneri, (a) passus sum, jacturâ, certò sibi persuadeat Reverentia Vestra, nihil mihi majori esse Solatio, quàm vivam virtutum ejus memoriam. Et quia non dubito, quin etiam in Reverentiam Vestram magna pars hujus mei sensûs ac doloris redundârit, conabor efficere, ut Solatij quoque mei consors sit. Scribam proinde illi quàm possim paucissimis nonnulla memoriâ digna, quæ de Viro hoc Apostolico mihi nunc in mentem veniunt. Ubi autem has meas legerit, placeat Reverentiæ Vestræ eas offerre Magnati illi, (b) cui obsequendi & obtemperandi studio potissimùm ad ipsas Scribendas impulsus sum.

Sub annum igitur 1662. aut certè 63. cum P. Paulus statis per annum confessionibus habendis Perusij operam daret, ad octiduanam pro more Solitudinem se recepit. In hac, non satis memini quam in Meditatione, audivit intus sibi loquentem DEUM, eo locutionis genere, quod totum quodammodo hominis animum liquefacit, promptumque ac facilem reddit ad executioni mandandum, quòd quid DEUS de ipso facere decrevit, magnisque omnino gratijs ab eodem recipendis idoneum efficit: *Animamealiquefacta est, ut Dilectus locutus est.* Fuit autem hæc DEI vox: *Volo, ut amemus invicem.* Et fuisse hanc DEI vocem, res ipsa monstravit. Pater enim ab eo momento mutatus est in virum alterum, & ex laudatæ vitæ Religioso, qualis quidem semper fuerat, dici potest mutatus in Sanctum. Aliam mox, sublimiorè inque vivendi rationem aggressus, ad quinque rem omnem capita revocavit: *Paupertatem, Solitudinis amorem, (Italicè Ritiramento) Orationem, Pœnitentiam, Examina.* Et ne horum animi decretorum unquam subiret oblivio, initialibus harum virtutum literis in unam voculam *Prope* collectis, in Scheda illam, suâ exaratam manu, conspicuo sui cubiculi loco affixit, quin quisquam, quid ea sibi vellent, assequeretur; ipse verò inde ad constantiam in bene cæptis stimularetur. Subinde ad rem ipsam aggressus, subtraxit sibi, quidquid poterat, removendo è cubi-

(a) 9. Dec. h. an. (b) Ser. Duc. Herraria intelligit.

eubiculo, quidquid aliquo modo minus necessarium videbatur. Libros, Imagines, & quæ aliæ erant ejus generis, ne ijs quidem utentis, quæ alius necessaria indicasset ad itinera, quæ ipse quot annis faciebat ad urbes sæpè non parùm remotas, tum cum maximè hiems sæviebat. Circa hanc virtutem præclaris quibusdam sensis fuit imbutus; & memini illum sæpe sub illa initiis de his mecum disserere. Hunc Paupertatis Spiritum identidem in se de novo excitare confuevit, atque idcirco licet virorum Principum gratiâ ac favoribus tanto tempore uteretur, in rem tamen inde suam tam parum convertit, ut mortuus nec eam quidem in cubiculo supellectilem reliquerit, quæ postremo cuique ex Sacerdotum Nostrorum ordine conveniret.

Ad Orationem quod spectat, Donum ejus planè singulare habere cœpit, & intelligere arcanos quosdam, ac sublimes sensus locorum Divinæ Scripturæ, nec non profunda Mysteriorum Fidei, prout nunc hæc, nunc illa contemplabatur. Atque hinc propriâ doctus experientiâ, & eximia luce collustratus ea scripsit, quæ orbis legit; & idoneus fuit, qui sanctiore Magisterio animas duceret & erudiret, quas præstanti quodam orationis dono præditas tam in sacris Familijs, quàm alibi offendi.

Ad Pœnitentiâs, & proprij corporis cruciamenta quod attinet, jam tum ab animi sui Arbitrio facultatem petijt tam multis sese divexandi, quàm multa ipse prudenter existimaret se ferre posse sine jactura & detrimento virium, necessarium ad munus suum rectè obeundum. Atque hæc facultate impetratâ plurimis & acerrimis se excruciare cœpit, de quibus plura postea dicenda erunt.

Ut autem ea, quæ circa solitudinis studium, & severum actionum suarum omnium, ac diligens Examen instituerat, exequeretur, legendis Sanctorum gestis se impendit, multas quotidie horas ei lectioni dare solitus. Et verò ex hac dici potest haussisse magnam partem Scientiæ Spiritûs, quam & in omni vita, & in libris in lucem datis, & in ducendis regendisque animabus, in virtutum studio valdè provectis, ostendit. Hanc vitæ rationem tenuit anno uno, aut uno cum dimidio circiter, aptumque se reddidit ad magna pro DEI sui gloriâ gerenda, quæ deinceps re ipsa gessit. Anno 1664. quantum memini, accensus est ingenti desiderio impendendi se excursionibus Apostolicis, eoque exeunte obtigit mihi beata, etsi nec satis à me cognita, nec promerita fors, in aliquot ejusmodi Excursionibus sociam illi operam navandi in Diœcesi Aretina; & cum anno mox consecuto huic tam sancto ministerio Superiores illum constanter obeundo destinassent, me laborum ab ijs Socium petijt; atque ex eo tempore ad annum usque 1691. qui postremus ejusmodi Excursionum fuit, illi individuis adhesi; quibus tamen ipse non nisi cum vita finem facere constituerat. Atque hoc etiam ex capite permolestus illi accidit favor ac gratia, ceteroquin tantæ æstimanda, quâ dignatus eum est Pontifex Maximus, dum eum ad coram se pro Concione dicendum evocavit, & cum vel maximè tanti Principis gratiâ floretet, gratius illi accedere

dere nihil potuisset, quam si ad Missiones illas suas redire permitteretur; et sæpius mihi testatus est, sanctam quadam invidia felicem meam fortem, quam profectus cepsem, extollens. Tot igitur annorum decursu, cum præclara virtutum exempla in eo sim admiratus, brevitatis studio ad tres potissimum virtutes illa revocabo, ad Asperitatum studium, Castitatem, atque animi demissionem.

Atque illa quidem se excrucianti voluntas singularis admodum fuit, & ingeniosa, in alijs identidem aliisque modis excogitandis, cum semper prioribus novos adderet ad extremos usque vitæ suæ dies. Si iterum id ratio permittebat, nullam ferè non die sæpius in se flagris animadvertibat, præter solitas illas in Sacris Excursionibus sui diverberationes. Postremis vitæ annis ter se de die cædebat; mane, post meridiem, vespere; & contigit non semel hinc Romæ, ut cum missis famulo ad se eum Pontifex evocaret, Janitor illi imperia suæ Sanctitatis confestim significare non posset: nam præterquam quod audiendi facultate esset hebetiore, suo illo verberum strepitu faciebat, ut fortius etiam januam pulsantis Janitoris sonitum non perciperet. Inter cædendum magno animi sensu recitabat, iterabaturque partem Threnodiæ illius, *Dies illa initium ducendo à verbis: Rex tremenda Majestatis usque ad illa Gere curam mei finis:* Sic, ut inter repetita hæc verba duo millia ictuum sibi infligeret, eumque etiam numerum certis in occasionibus excederet. Nonnunquam sanguinem sibi eliciebat, aciculas, aut stellulas flagris infligendo: quin & solito flagrorum genere ad sanguinem usque nonnunquam se diverberabat: ut tamen hæc instrumenta non tam facile attererentur, aut sanguine imbuerentur, liquefacta illa ceræ immergebat, eamque re utrumque hoc consequebatur.

Nec satis illi erat, si sua ipse in se tantum manu, & non levi brachio animadverteret, sed cum occasio loci solitarij permitteret, & fidum quempiam nactus esset, crudeliter se cædi jubebat; & quidem læticæ alicujus columnæ alligatum, ut propius Christum Servatorem in suis cruciatibus imitaretur, aut manibus in tergum revinctis, rei instar ad virgarum supplicium condemnati: & cum subinde in aliquem incidisset aut minus humanum, aut ejus votis abunde respondere cupientem, eò usque cæsus est, dum eum vires ad porro ferendum deficerent. Hac sui diverberandi ratione, sed ad sanguinem usque, urebatur initio suarum Excursionum, cum pervicaciorem quempiam à vindicta sumenda abstrahere volebat; ejusmodi enim homine secretiorem in locum abducto, nudabat humeros, & se pro eo pœnas luere velle asserbat; & verò vix unquam accidit, ut non illi, sanguine viso emolliri, cessare juberent, ac cogerent à tam crudeli lanienâ, seque ad omnia promptos paratosque offerrent. Horum è numero aliquis cum diu passus esset eum in se servire, & sanguine abundè perfundi, cum tandem manus dedisset, acerbè postea doluit, & veniam suæ duritiei sæpius flagitavit, ab ejus latere in Missionem illa vix unquam amplius se divelli passus. Alius quispiam, cujus obstinatus animus flecti non potuit, frustratus viri & conatum & caritatem, cardò videtur duritiæ hæc deinde suam fuisse; non diu enim post de homicidio suspectus, &

conjectus in vincula, ipso in carcere animam exhalavit inexpectatus, cum contumaciter Sacerdoti delicta aperte abnuebat. Deinceps cum hæc humerorum laniæna ineptum redderet ad se cum alijs in Missionibus lamellis ferreis diverberandum, hanc invenit rationem, ut pluribus aculeis subter quoddam exasperaret, & aperto pectore tamdiu setunderet, dum expugnaret, quos ea, qua dixi, causâ sevocabat. Plura hujus generis instrumenta à Viri morte superfuere, unum præcipuè, quo sub ultimos dies uti consueverat, cruore undique infectum. Hæc eadem se afflictiandi ratione etiam extra Missionum tempus usus est, cum sæpe ante suffixi in crucem Christi imaginem provolutus in genua pectus ac brachia laceraret, ad veniam nozarum petendam, & doloris sensum acerbiorum in se excitandum. Quin & in ultima Missionum supplicatione aliquot annorum spatio ejusmodi instrumento usus est, donec Placentinæ, gravi in valetudine oppresso, ejus deinceps usum tam crebro interdiceretur, cum Medici ejus valetudini nimis quàm noxium pronuntiassent, octavo quoque die tantum profundere cruoris, quantum in ejusmodi occasionibus fundebat.

Lecto etiam, inde ab illa vitæ in melius commutatione, usus est tam duro, ut extra Missionum tempus nudis semper asseribus incubaret, usque ad postremum vitæ annum, quo hic Romæ ob exhaustas jam vires illi suatum, imò imperatum fuit, ut culcitram uteretur. Cum autem in Missionibus occasio non esset hoc rigore utendi, solitus est diu stramine incubare; sed quia ij, apud quos diverberabatur, multum laborabant, ut saccos pro stramine nitidos invenirent, cessit etiam hoc dissuadenti. Aliàs horridum seris pannum linteis lecticarijs insternebat: sed cum ista strati asperitas somnum illi, reparandis viribus necessarium, tolleret, necesse illi fuit etiam ejus usum intermittere.

Quatuordecim anni sunt, quantum quidem memini, quod extra Missionum tempus interulis lineis non est usus; sed eorum loco rudi se & aspero panno involvebat, quali agalones uti solent ad jumentorum onera tegenda: hic cum usu attritus, & minus jam hispidus esset, alium illi recentem asperiorumque substituebat; unde à Viri morte tres ejusmodi intinxerunt vestes inventæ sunt, quæ totum ad genua usque tegebant, demptis brachijs, quæ qualibet anni tempestate solâ consueta ex materia subtiliore veste tegebant.

Hæc asperitatis ratio tanta erat in P. Paulo admirabilior, quod is naturâ frigidus valde intolerans erat: adeo ut fidenter mihi aperuerit, cum post illa severioris vitæ Perusij initia primo mane se diu diverberasset, lacrymas præ acerrimi sensus vehementiâ tenere non potuisse, cum frigidam subuculam corpori denuo inijceret. Vicis se tamen ea in re usque adeo, ut noctu densis in nivibus se volutaret: credo id ab eo factitatum sæpius, in Collegij tamen Placentini atrio id factum certò scio. Sic etiam, cum acerrimè sæviret hiems à peracto maximè Sacro, sese cubiculo alicui includebar, ibique detractis vestibus nudus ac tremens suorum, ut ipse loquebatur, gravissimorum delictorum veniam à DEO demissimè, lacrymis ubertim manantibus, exposcebat.

Et

visâ sancti Elogium.

Et quia soliti ac usitati carnem malè habendi modi ejus desiderio non faciebant satis, cum in Sancti ejusmodi viri historia legisset, solitum illum totam corporis molem sine circa brachia complicato suspendere, inde ab anno septuagesimo quinto Seculi hoc se tormento diseruclare cepit, ex fune, quo dictum est modo, tamdiu tota corporis mole pendulus, quoad animus & vires ferendo dolori suppetebat. Funium ejusmodi aliqui in ejus cubiculi certo angulo à morte inventi sunt. Eodem se corpusque suum divexandi studio solitus est ex facibus præpè consumptis residua frustra, aut plures collectas in fascem candelas accendere, & ceram inde stillantem nudis carnibus excipere, adurendo sic diversas corporis partes doloris se du acerrimo. Etiam harum facum aut candelarum, quas jam olim à me inventas deinceps occultare consueverat, aliquas à morte reliquias reperi. Hæcenus tamen tam fortunatus non fui, ut pannorum eorum aliquem invenirem, quibus manantem è plagis suis sanguinem abstergebat: hos enim sollicitè abijcere solitus est, ne inde alij an noticiam ejus rigoris venirent, quo se ipse tractabat.

In omnium porro oculos incurrit illa Viri durities, quâ nudis pedibus Excursionibus suas obibat. Sed non perinde omnino oculis patebat, quanti hæc doloris esset materies. Necessè enim in primis fuit, multum non ratò viarum emetiri, solo puinâ undique recto, hieme per nives & glaciem, & hæc ipsâ anni tempestate vado superare frigidissimos in montibus torrentes. Sed etsi abessent ista, sic nudipedem incedere, molestissimum illi erat, nec unquam, ut falsus ipse mihi est, usu & assuetudine reddebatur tolerabilius: cum esset mole corporis non modica, & crebrò iter haberet per vias alpestris, minutis lapillis intratas, nullus non passus novi cruciatûs materiem præbebat, sic ut ægrè tum milliaria unû italicum horæ spatio emetiretur. Nihilominus ubi primum ad locum Missionis appellebat, oblitus doloris, quem ex intratâ, quærebat quo loco apud sub dio, ut solebat, verba faceret, ceteraque omnia, quæ ad rem facerent, præparabat. Hac ratione iter faciendi videor mihi posse dicere, quòd annis singulis quadringenta milliaria emensus sit, sex illorum mensium spatio, quos Excursionibus dabat. Et quamquam non perinde asperæ ubique essent semitæ, nullibi tamen non multum molestiæ, ut dicebam, exhaurebat. Ad hunc nudis pedibus incedendi modum impulsu interno vehementi agi se sensit jam inde à principio vitæ melioris, ut & Christum Servatorem, & Apostolos, sanctumque Franciscum Xaverium imitaretur. Hinc etsi primis quatuor Excursionum suarum Apostolicarum annis, itinere emenso calceos indueret, subinde tamen, ob illud, quod ex ea incedendi ratione sentiebat, animi Solatium ac fructum, sic excalceatos incedebat, quamdiu durabant Missiones. Quin ut morem istum ne quidem Missionum laboribus per sanctus poneret, jam inde à quindecim annis, quantum conjicere possum, tibialibus nunquam est usus, sed hieme tota solis calceis, ita confectis, ut non pedem tantum, sed & aliquam tibiaram partem tegerent, id quod in ijs apparet, qui morienti superfuere.

Ceterum in Collegia ab Excursionibus reversus tam non indulgebat quieti &

otio, ut plus ferè cum laboris exantlaret, non tantum ob horas bene multas, quas literarum studijs dabit, quin unquam prodiret domo, nisi cum res posceret, sed quia quot annis ferè novum quoddam se discrucandi genus excogitabat, quod prioribus supplicijs adderet: præter cruciculam ligneam, (ex velut clavis aimatam, quam aculeis introsum versis inde à principio gestabat; & præter cingula aut fetosa, aut cuspidibus ferreis horrida, quibus latera cingebat, postremis annis, undecim ejusmodi cinguli è filis ferreis paribus circumdabat latera, brachia, coxendices, locis pluribus. Hinc quæ à morte inventa sunt in cubiculo, longitudine triginta quinque cum dimidio palmos adæquant, nec simplici tantum, sed multiplici ordine extenduntur, sic ut qui numerum aculeorum iniverunt, invenerint ter mille octingentos.

Certò denique mihi constat, quòd impulsus hoc se divexandi studio nudum se in spinis volutârît, sanguine uberrim ex lacera cute promanante: scio autem hoc eum fecisse, cum nos recepissimus ad vacandum annuæ solitudini in claustrum Carthusiæ Lucensis, ubi singulas nobis cellas Reverendi illi Patres attribuerant: ipse autem ad finem quem dixi, usus est sepe rosarum, quæ erat in ejus hortulo. Quin existimo, id eum sæpius actitasse: nam & alio anno in idem nos Cœnobium ad vacandum sacris illis Exercitationibus contulimus; ubi opportunitatem erat nactus iteratò se his spinarum aculeis lacerandi. Neque enim in ejusmodi actionibus semel duntaxat peractis acquiescebat.

Nihil equidem ambigo, quin Reverentia Vestra pro sua prudentia, tam ipsi propria, suis momentis æstimatura sit hanc tam duram & horridam P. Pauli vivendi rationem, ad ultimum usque senium semper exasperatam; Oro tamen, quæ obque, ut Reverentia Vestra animum advertere velit ad hoc, quod hic vivendi rigor conjunctus fuerit cum indefesso Scribendi lucubrasdique studio. Unde paucos profectò invenire erit, in utroque hoc genere ipsi comparandos. Nam vel inter Sanctissimos rari sunt, qui cum S. Hieronymo librum cum saxo amplexi sint, sic ut, cum una manu scriberent, alterâ se diverberarent.

Neque verò quisquam sibi persuadeat, non magno labore stetit Patri Paulo Opera, quæ typis excudi curavit. Dempis ijs, quos scripsit de Oratione, in quibus ipsi pronâ stuebant omnia, sic ut quem primum ea de materia scripsit, totum quinque duntaxat hebdomadarum spatium elucubrârît; cum, ut subinde mihi affirmavit, videretur sibi in eo elucubrando ferri agique ab alio, & sæpe, cum temerè aut S. Augustini, aut S. Thomæ librorum aliquem aperuisset, quæ quærebat, sua se sponte quodammodo offerre credi poterant: his inquam libris demptis, alios magno adhibito conatu & industriâ elaborabat, obvijs quibusque haudquaquam contentus, lituras inducebat, & crebrò revocabat ad limam, quæ exarabat, ut videre est in chartis, quæ supersunt: & sanè aliter fieri non poterat, in hoc, quo ipsum usum cernimus, stylo & scribendi ratione.

Ut autem non parùm admiranda fuerit hæc in corpus sævitie conjuncta cura

vita sancti Elogium.

cum perpetua mentis agitatione, hanc tamen præ omnibus in P. Paulo non sum admiratus. Quod me in majorem hoc in genere admirationem rapuit, fuit ille Spiritus, illa animi contentio, quibus pœnalia hæc sua opera animabat: in his enim sensibili quadam lætitiâ exultare videbatur; sic ut inter tot Personas eximiâ virtutis, quas bene multas aut in sacris claustris, aut in Excursionibus offendi intimè mihi perspectas, non invenerim plures duabus, quæ P. Paulo hoc in genere comparari possent: siquidem cum eo de ejusmodi cruciamentis colloqui, & earum aliud quod præbere specimen, erit ipsi offerre magnæ oblectationis & exultationis materiam: & hunc ad finem memini me aliquando ex eo audire, quòd si quis reperiat animos ingenti sui divexandi desiderio arcentes, non rectè facere Animi arbitrum, qui permittere nolit, ut omni cruciatuum genere se affligant, lædenda valetudinis metu; cum plus sanitas eorum patiatur, si freno fervor cohibeatur.

Altera, quæ mihi admirationi semper fuit in P. Paulo virtus, fuit Castimonia Angelica. Quando illi primùm comes adhæsi, agebat ætatis annum circiter quadagesimum, corpore, si unquam, vegeto ac robusto, assabilis, blandus, animo ad miserandum amandùmque tenero ac proclivi: & talem omnino postulabant Excursionis illæ, in quibus agendum erat cum cujusvis sortis hominibus, & inter hos cum feminis nobilibus, quæ se magni admodum ipsum æstimare demonstrabant, nec rarò intima animorum ipsi credebant, & consilijs ejus dirigi optabant; præterea postremo Missionis die, cum post ductam supplicationem bene cunctis Sacerdos ritu solenni precatus esset, ipsæ ferè omnes hærebant diutius de rebus animæ cum eo acturæ: in his tamen & similibus occasionibus non videbatur Pater ex eo, quo ceteri mortalium, limo concretus: hæc enim plena ceteroquin periculi objecta tam non imponebant ipsi pugnandi luctandique necessitatem, ut viderentur potius non offerre se ejus animo cum ijs, quibus eorum proprium est, imaginibus & phantasmatis. Memini ex ipso audire, cum diceret, sibi, cum feminas intueretur ad omnem venustatem excultas, illud in mentem venire: ô quàm gratum hic sexus DEO sacrificium faceret, si ejus impulsus amore cunctas has, quibus capitur, ineptias ac vanitates contemneret! In eo sum, ut credam, cum naturæ beneficio tam sine sensu esse non potuerit, tum ipsi præstans hoc puritatis donum à DEO collatum fuisse, cum ijs, quibus dixi, Exercitijs vacasset, & majori conatu se contemplandi studio dare cœpisset, sicque divinis illis favoribus ac solatijs, quibus abundabat inescatus, alto fastidio nauseabat, quidquid carnem duntaxat affliccit & oblectat, affectus eam agendi libertatem, quæ tantopere necessaria est, & conveniens Apostolico Ministerio ac functionibus, quibus tantum reliquæ ætatis erat impensurus.

Tertia denique virtus, quam præ reliquis in P. Paulo semper admiratus sum & obstupui, fuit singularis illa animi demissio, quâ serè sibi persuaferat, magnum se peccatorem esse, talèmq; se intimè agnoscebat; licet societatem ingressus esset nondum expleto anno ætatis decimo quarto, & piè admodum ac innocenter Ro-

mano

mano in Seminario esset educatus. Unde cùm Mundo nuntium remiserit prius quam illum nôsset, arduum illi non fuit, religioso in statu innocentiam illam tuam ad exitium quendam virtutis gradum promovere. Atque hinc factum est, ut quidquid honoris ac reverentiae ipsi ejusque virtuti tot locis exhibitum est, penitus non adhaeresceret, perinde sanè ac si desituta omni sensu status fuisset. Imò vel hinc majoris abjectionis materiam accipiebat, his me crebrò verbis, intimo animi sensu prolatis, allocutus: *O si me nôssent! Heu quo merubore siffundis necesse erit extremo illo mundi judicandi die! Pater Pinamonte, Reverentia Vestra scit, quis sim.* Et cum dicto, alium ingemiscebat. Hoc eodem instinctu actus, varias se demittendi abijciendisque occasiones avidè accipiebat. Jubebat sæpius caput, collum ac faciem pedibus calcari, additis etiam convicijs. In Collegio quoquam, quod aliquamdiu incolait, cùm eum constanter morem teneret, ad postremum hunc usque vitæ annum, ut diu ante alios è strato se proriperet ad vacandum Orationi & sui divexandi studio, ibat dein ad excitandum è fomno fratrem aliquem adjuvorem domesticum, cui multum tribuebat, qui que ipse etiam maturius solebat è strato se proripere; hujus pedibus crebra figebat oscula, & variè se coram illo abijciebat.

Verùm quia sincera demissio ipsis honoribus magis, quam abiectione & contemptu probatur, dicendum erit paucis, quo tandem honorum genere profecti Virum sint homines; ut appareat, cujus fortis fuerit in medijs his honoribus ejus demissio. Igitur inde à principio, ex quo Excursionem sacras modo illo suo, quem primus invenisse dicitur potest, obivit, non alio nomine, aut titulo vulgo magis cognitus erat, quam Patris sancti. Procumbebant in genua populi, quæ transibat, purgabant vias, quibus ad eos erat accessurus, Scopis evertendo lordes ad plura tape millaria, impendendo eam in rem præcedentis noctis horas, sordibus etiam non semel sparsis. Appulsum dein turmatim circumdabant, idque curabant sollicitè, ut aliquid ex ejus reculis sibi vindicarent, panis verbi causâ reliquias, quas dein ægris pro alexipharmaco ingenti cum fiducia præbebant. Felicem se reputabat, quisquis numismatum, quæ distribuebat, aliquod esset nactus; & quia luforum singulis, qui afferrent folia, sponderentque se deinceps à lufu temperaturos, unum aliquod dabat, multi, qui vix foliorum eorum usum norant, ea afferrebant, ut pro ipsi simile Numisma referrent. Corona è spinis, quam in supplicationibus, quibus Missiones claudabantur, capiti impostam gestabat, non solum multò ante semper petebatur ab aliquo Sacerdotum, qui illum adjuvabant, sed non rarò jurgijs ansam præbuit, cùm illam plures simul peterent. Communissima ferme numerandi temporis ratio erat inde à Missione ab illo alicubi obitâ, cùm Matres e. g. dicerent; Filiolus hic mens natus est, eo anno, quo Pater Sanctus hic loci concionatus est; aut, natus est tot ab illa Missione annis. Hæc tanta P. Pauli æstimatio etiam in alios de Societate propagabatur, sic ut cùm duo, non multo post aliquam ejuscemodi Missionem peractam, Lucam irent, ut thermis uterentur, non pauci coram transeuntibus in genua se abijcerent, Discedentem è loco quoquam P. Paulum assectabantur plurimi, inter lacrymas

mas ingemnant: Deus scit, quando unquam ad nos revisuri sint Patres Sancti: & hanc causam multi non viri tantum, sed & feminae ibant ad remotiora loca, ut de novo Patrem audirent, & bene sibi precantem viderent; Sic ut templa, in quibus inopes mulieres divertebant, noctu plena essent; cum multas illae horas orationi darent, ut sumpta primo mane Sacramenta Eucharistica à meridie Benedicenti adessent. Neque his & similibus honoribus unam tantum alterave in Diocesi illi afficiebant, sed quocumque pedem inferebat, idem mox omnium sensus, eadem viri aestimatio, eadem venerandi ratio erat; quod profecto admiratione non caruit, cum non raro remotas in Provincias abiremus, ex Hetruria verbi gratia ad Lombardos profecti, nullis de adventu, aut modo alibi observato, nuntijs praemissis. Palmam autem in his praeripuimus ceteris non rudiores, sed praereliquis excultae gentes, quas minus externo hoc apparatu commovendas quis credidisset. Cum excurrendum Patri Paulo esset in Episcopatus, qui supra ac infra Genuam ad maris litus sunt, non defuere viri multa prudentia, maturo iudicio, usque rerum, qui male ominarentur ejus laboribus, parumque fructus sibi pollicerentur ex populis illis mortuorum. Et tamen subinde non alibi majori cum animorum fructu obita Missiones sunt, nec sine admiratione observari potuit, quam essent in eo auscultando attentis, quam avidè ad eum alibi dicentem redirent, quamque fidentes, ejus arbitrio causas suas permitterent. Hic plusquam alibi, non solum passim palamque Patris Sancti nomine compellabatur, verum etiam ut talis habebatur, cum e dicentis ex altiore loco vestibus segmenta occultè rescinderent, & pro sacris Lysanis servarent; sic ut necesse fuerit, fidum aliquem tum temporis constituere, qui curam ejus gereret, arceretque importunos; cum identidem alias aut novae illi vestes dandae essent, aut priores male deformatae, refarciendae. Narravit mihi nobilissima quaedam Matrona Genuensis, mulierem, domi suae assiduam, attulisse involutum chartae frustum, aut segmentum vestis P. Pauli, cum dicto: Domina, haec sunt Reliquiae de sancto Patre, quarum partem aliquam tibi dabo, sed alteri praeterea nemini, & tum frustillum herae dedit. Ne plebis tantum haec fuerunt studia, sed Nobilium quoque, eorum maxime, quos singularis virtus commendabat; quos inter nullis concedunt Genuenses, qui in Excursionibus ab eo pedem non removebant, videbanturque satiari non posse ejus alloquio; quoque agebant cum eo frequentius, hoc de eo sentiebant honorificentius. Cum proinde summi infimisque ut hominem Caelo quodammodo lapsam agnoscerent, & ut talem venerarentur, eo tandem ventum est, ut ultimo Excursionum circa Genuam die necesse esset aut P. Paulum militari vallare praesidio, aut rectè repositum in sella, quacunque res posceret, deportare, ut ibi cuncta ad supplex agmen deducendum necessaria pararet, & quo gerenda essent omnia ordine, praescriberet: id enim nisi fieret, tam densi illum confertisque circumstabant, aut ad pedes osculo libandos prosternebantur in genua, aut religioso contactu manuum, aut Mariani rosarii sic illum implcabant, ut promoveri pedem vix posset, aut quae agenda erant agere. In ipsa urbe Genua, etsi in illa Missio non esset habita, cum

ad Ducis Palatium evocatus esset, lecticâ clausâ eò deportari debuit ad piam populi vim eludendam, ad Collegij januam operientis, & Virum videre cupientis, nec enim aliàs perventurus eò erat; cum vel suâ in lecticâ clausum, rem subodorati, sequerentur & obvijs dicerent. En! intus est Pater Sanctus.

Ego tanto tempore horum oculatus testis tria maximè mecum tacitus perpecebam, quæ de solida verâque Patris Pauli virtute ambigere non sinebant, Primum horum est, quòd cum Vir esset tantâ doctrinâ, tantâ in vulgus æstimatione, usûque rerum & experienciâ tantâ, qualem illum magna Italiæ pars suspexit in tot litibus ac dissensionibus, quas in Missionibus composuit, in quibus octo sæpe dièrum spatium non auctoritate tantùm suâ, sed conditionibus & pactis perquam opportunis sustulit controversias, quas multi longo sæpe tempore frustra sedare laboraverant: & ferme pedem è ditione aliqua non antè efferebat, quàm lites omnes ac jurgia sustulisset. Non obstante tamen hac tantâ apud omnes Auctoritate, tanto rerum usu, quæ faciebant, ut passim ab alijs consulere, ipse vicissim in omnibus majoris momenti negotijs, sibi dissilis aliorum exquirebat consilia; nec unius tantùm alicujus, sed plurium, ne à recti semita exerraret, solitus crebrò dicere, non aliâ se magis in re, quàm aliorum consilijs, acquiescere, illud Sapientis identidem ingeminans. *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non poenitebit.* Hac ratione se extra erroris periculum constituerebat, cum errare non posset, nisi errore culpæ experte, & judicio magis alieno, quàm suo; voluntate quidem suâ tam æqui rectique amans erat, ut non videretur in quemquam posse esse injurius. Atque ita profundam suam manifestabat demissionem, cum nemini minus, quàm sibi ipsi fideret, nec ullo in negotio paulo magis arduo sine alieno ductu progredere.

Alterum, quod observare solitus sum, hoc erat, quòd ille nihil unquam egerit, quo sublimem populi de se, quam dicebam, opinionem augetet; nec specioso quidem propagandæ DEI gloriæ prætextu ad quidquam horum induci se passus, ut tamen primum erat evenire. Quare si ipse animum induxisset ad aquas in ægorum usum precibus adhibitis consecrandas, & quæ sunt alia ejusce generis sancta, & in alijs laudata, non tantopere admirabilis esset alta de ipso, & ejus virtute æstimatio: sed ipse ab his omni studio refugiebat, & vix nec nisi invitatus admodum, Lipsanis S. Francisci Xaverij eam in rem adhibitis, ægotantibus bene precabatur: quin potius nonnulla, ex quibus ejus, saltem apud minus catos ac solertes, decreveret æstimatio, palàm ostentabat. Ita cum Nobilibus Genuæ feminis agens narravit, quàm splendide lautè que in illis circa urbem Missionibus esset habitus, quòdque plurimum omnino deberet humanitati illius viri nobilis, qui in summis illis anni caloribus abundè de nivibus ipsi prospexisset; pensî non habens, quòd ea narratione non parùm decedere posset de illa, quam de ejus aspero se tractandi modo conceperant, opinione; cum tamen re ipsa aliud tum temporis quàm aquam vix biberet. Sed hæc ipsa aperta & fuci experte agendi ratio apud unam aliquam, supra alias & prudentiâ & solidâ virtute eminentem, id tantum effecit, ut vel hoc

ex capite altiùs de eo sentiret; cùm adverteret, tam non id agere Virum, ut aliorum de se aleret iudicia, ut potiùs ea propalaret, ex quibus non parùm de ijs posset detrahi. Sic etiam eadem de causâ, cùm P. Paulus esset habitudine corporis validâ ac robustâ, & humorum temperie calidâ ac igneâ, & præter longa, quæ peragrabat itinera, duas trêve horas magnâ contentione ad populum quotidie diceret, nihil ægriùs ferebat, quàm inediã: curæ tamen illi nequaquam fuit, indigentiam hanc suam alijs clam habere, nec metuebat, ne inde offenderent, sed palàm ac liberè curabat, ut tantum cibi fumeret, quantum ad vires necessarijs laboribus reparandas sufficere existimabat. Neque aut hoc, aut simili in genere ulla arte, aut industriâ usus est ad imbecillitatem suam regendam; & cùm sapius jamjam senescentem hortarentur aliqui, ne itinera nudis, aut omnino suis pedibus conficeret; sed cùm longius ac difficilius esset iter, equo uteretur, tum ex eo descensurus, sèque excalceaturus, cùm propè locum Missioni destinatum venisset; hoc constantè reposuit. Avertat hanc à mē DEUS hypothesin, totum iter aut calceatus, aut excalceatus conficiam. Ad hoc animum sui decretum reipsa confirmandum cùm denique induci se passus est, ut ad arduum aliquem montem superandum jumento uteretur, inspectantibus omnibus illum conscendit, nec descendit antè, quàm destinatum ad locum appelleret. Quin non semel, cùm nudis pedibus confecisset iter, ubi ad urbem aliquam ventum est, resumptis illam calceis ingrediebatur, siquidem illa Missioni obeunda tum non erat destinata. Neque recusandum censuit nonnunquam, quo minùs se jugi curru veheretur; id quod non semel Genuæ, Mutinæ, Parmæ, & Faventiæ maximè contigit, ubi id illi honoris habuit Eminentissimus Cardinalis Roffetus, qui & ipse hanc agendi rationem non vulgaris esse virtutis agnovit, deque ea magna cum commendatione nostris Patribus locutus est.

Id tandem, quod me impulit ad magni admodum faciendam P. Pauli demissionem, est quod supra innui, nunc autem pluribus explicabo. Nimirum quòd omnes isti honores, hæc tam constans, tam communis populorum per triginta fere annos æstimatio ac reverentia, exhibita ipsi à Personis præcipuis, feminis & viris nobilissimis, Principibus, etiam supremis, efficere nunquam potuerit, ut ille paulò altiùs sentiret de se, sed ut potiùs in dies se magis abijceret, & dum cuncti Patrem Sanctum appellabant, & Typographi eorumque institores, dum scriptos ab eo libros, & Sacra cantica ac laudes, quæ Missionum initio decantabantur, venales offerebant, alta voce clamabant: *Cui placet emere Laudes Patris sancti*, ille, cùm hæc intelligeret, ne tantillum quidem afficeretur, aut moveretur, nisi tantùm ad eos increpandos; & ab eo quod agebant impediendos, haud aliter, quàm si de nefcio quo alio tractaretur. Nascebantur hæc ex profunda sui cognitione, in suo nihilo fundata, & erratis suis, quæ motus sapius ex me lacrymis perfusus querere erat solitus: *Pater aut tandem salutem consequar?* Cum Deo autem loquens crebrò illud usurpabat: *Cum veneris iudicare, noli me condemnare.* Et cum hoc de se judicio

Authoris non ita pridem vitâ functi Elogium.

cio ac sensu in lingua mortuus dici potest, siquidem hæc postremæ ejus fuerunt articulationem & distinctè prolata voces: *Abyssus Abyssum invocat: Abyssus miseria, invocat Abyssum Misericordie.* Hinc etiam cum in Millionibus eo delabebatur, ut se Peccatorem diceret, qui suis potissimum sceleribus fructum Sacrarum earum Missionum impediret, currebant ubertim ex oculis lacrymæ, totiusque cohortescebat, & cum eo quotquot audiebant & spectabant flentem cum Cruci affixi Dei simulacrum in manibus; sic ut hoc solo spectaculo promptius, quam quacunque concione, extorqueret ab auditoribus quidquid volebat. Neque in his tantum occasionibus publicis tenero sensu ad lacrymas movebatur, cum magnum se Peccatorem palam profitebatur, sed etiam nonnunquam cum mecum privatim super ea re sermonem miscebat: & profus mihi persuadeo, raro admodum inter sacrificandum, post prolata illa verba *Domine non sum dignus* Sacram, quam appellamus, Patenam lacrymis non irrigasse: unde ego ex indicijs, quæ remanebant, cum post eum ad sacrificandum accederem, nullo negotio dignoscebam, quo ille Calice, quæ Patena in Sacro faciendo esset usus.

Cuncta hæc, sæpius animo reputata, inde à principio me induxerunt, ut crederem Patrem Paulum esse hominem virtute singulari, nec dissimilia verò esse nonnulla miraculis affinia, quæ de ipso narrabantur; aliquis si quidem, ut dispersi morbi & sanitates recuperatæ, à viris etiam Religiosis & Sacerdotibus prudentibus recensebantur, & præterea fiducia illa ingens, quam de eo vulgo conceperant, vix dubitari potest, quin effectum naturæ viribus majorem aliquando produxerit; & cum præterea locis diversis & quæ ac remotis communi velut consensu ejusmodi beneficia narrent, non videntur cuncti, etsi alij de alijs scirent nihil, in figmentis tantum recensendis convenire potuisse.

Atque hæc est brevis narratio eorum, quæ obiter tantum cogitanti in mentem venerunt, de virtutibus P. Pauli, Reverentiæ Vestræ manibus Magnati illi tradenda. Volebam esse brevior; Sed rerum copia ac suavitas longius me abripuit. Oret interim pro me, ut à morte rectius utar Exemplis ab hoc Viro relictis, quam ipsi usus sum, dum cum superstitite agebam. Atque his demittè Reverentiam Vestram veneror.

Romæ 18. Decembris.

Reverentiæ Vestræ

Indignus in Christo Servus

Jo. Petrus Pinamontius;